

»Tro og Agtsom« – 38 år som landpostbud

Af Uwe Dall

På omstående fotografi ses landpostbud Niels Clausen Feddersen, Tange ved Ribe i fuld uniform på vej ud med posten i Obbekær-området.

Billedet er formentlig taget i 1901 ud for Tange Plantage.

At Niels Feddersen foretrak at ride på en islandsk hest frem for at gå til fods, forstår man, når man bag hesten ser vejens beskaffenhed og får oplyst, at hans postrute var fem mil lang. Postomdelingen begyndte klokken 8.00 og sluttede tidligst ved 16,30 tiden. Både før og efter turen medgik desuden en del tid til post-sortering, afregning mv.

Landpostbudene hørte til blandt de lavest rangerende inden for statens 4 etater, og gennem en lang årrække måtte de kæmpe hårdt for ordnede løn- og tjenesteforhold.

For at kunne ernære en familie var det derfor nødvendigt efter den lange arbejdsdag at påtage sig løst arbejde, drive lidt landbrug eller håndværk ved siden af. Landbefolkningen forstod til gengæld at værdsætte postens daglige besøg, hvilket kom til udtryk i form af både gaver og ord. Han var ofte deres eneste forbindelsesled til verdenen udenfor, tjente som deres budbringer og klarede mangt et ærinde for dem inde i købstaden.

I mere end 38 år varetog Niels Feddersen postomdelingen på rute 9 mellem Ribe og Obbekær og kom derved til at kende dens beboere i 3. generation. Om et liv som landpostbud i

med- og modgang handler dette person-, stands- og tidsbillede.

Hans slægt blev jaget op i Danmark

Niels Clausen Feddersen blev født den 22. juli 1873 i Faurlund, Seem Sogn som søn af husmand og skomager Jørgen Feddersen, født 1839 i Gottorp og hustru Maren, født Nielsen 1840 i Vester Vedsted. Han blev døbt i Seem Kirke 24. august samme år.

Faderen var dansksindet, men tysktalende og havde deltaget i krigen 1864. Han nåede dog først at møde den danske hær syd for Flensborg, da denne var på tilbagetog fra Dannevirke. Senere fulgte han ifølge dagbladet Vestkysten, 1939 hæren til Als og videre til Fredericia. I øvrigt fungerede han som regimentsskomager. Efter krigen tog han tilbage til Gottorp, men da han ikke ville være prøjsisk soldat, måtte han flygte nordpå, først til Sæd og derfra til Ballum. Tyskerne opsporede ham imidlertid, og han gik derfor gennem Vadehavet til Vester Vedsted. Efter en tid som skomager i Seem vendte han tilbage til Vester Vedsted. Herfra stammede som nævnt Niels Feddersens moder.

1. april 1877 blev Jørgen Feddersen ansat som landpostbud ved Ribe Postkontor på en rute, der omfattede Tved, Tange, Kamp, Obbekær, Horslund og Vesterenge. Postkontoret havde dengang til huse i den tidligere latinskoles bygning over for Domkirken, men flytte-

Se indledningsafsnittet. Foto: Udlånt af Tage Jakobsen, Ribe.

de i 1886 ind i bagbygningen ved Taarnborg, den gamle bispegård i Puggaardsgade.¹ Bagbygningen havde i bispetiden tjent som hestestald. I hovedbygningen blev der i 1888 indrettet residens for postmesteren. Endelig erhvervede postvæsnet i 1902 Taarnborg med hovedbygning, bagbygning og sidebygning, og postmesteren kunne da flytte ind i hele hovedbygningen. Først senere indrettedes postkontor i hovedbygningens stueetage, dog således at budstuen mv. forblev i bagbygningen. Sådan var tilstanden indtil 1969, hvor man indviede

en ny postbygning i Sct. Nicolaj Gade. 1906-1908 blev Tårnborg ombygget og gavlene forsynet med vindfløje prydet med posthorn.

For at komme tættere på sit arbejdssted flyttede Niels Feddersens far snart til Tange og bosatte sig i, hvad Niels Feddersen i et interview i Vestkysten, 1939 kalder »det lille, morsomme gamle hus«. Ifølge Hans Mikkelsen, Skallebæk drejede det sig om et meget lille, stråtækt hus med ganske små vinduer og et tagskæg, der gik næsten helt ned til jorden. Det lå langt østerude ved den nuværende skydeba-

ne og nedbrændte i 1916, men da var Jørgen Feddersen afgået ved døden.

Sønnen Niels Feddersen fulgte i bogstaveligste forstand i sin fars fodspor. Da denne nemlig efter 23 års tjeneste som landpostbud trak sig tilbage, overtog sønnen den 1. januar 1901 ruten, som han var godt kendt med i forvejen, idet han havde stået i en slags mesterlære hos faderen og ofte hjulpet til på hans postrute. Det hedder da også i personaleakterne i postmester Frederik Nagels indstilling af ham: »Da Landpostbudet paa Ruten Ribe-Obbekær, Jørgen Feddersen, har anmodet om fra Nytaar at maatte faa sin Afsked af Postvæsenets Tjeneste som følge af, at han har paadraget sig en Brokskade, undlader Kontoret ikke næst efter at indstille nævnte Landpostbud til Afskedigelse, at anmode om Bemyndigelse til i hans Sted at maatte antage som Landpostbud N.C. Feddersen, født den 22^e Juli 1873, der har dansk Indfødsret, har aftjent sin Værnepligt, og i den senere Tid paa Tilfredsstillende Maade har vicarieret for det afgaaende Bud.«

Det kan se ud som om Niels Feddersen havde planlagt denne overtagelse mange år i forvejen. Efter endt skoletid arbejdede han ved landbruget, men i perioden 10. april til 13. oktober 1893 aftjente han sin værnepligt ved 27. Bataillons 4. Kompagni i Fredericia.. Han hjemsendtes som menig, og af hans forholdsattest fremgår det, at han ikke var straffet, ligesom det hedder: »Det meddeles ham herved det Vidnesbyrd, at han har været en flink Soldat, hvis Forhold saavel i som udenfor Tjenesten har været godt.«

Disse fine soldaterpapirer, som opbevares af Tage Jakobsen, Ribe, og hans erfaringer med postarbejdet gjorde Niels Feddersen selvskreven til at overtage faderens stilling. Fremtidsudsigterne for småkårsfolk på landet var dengang meget dystre, og to af hans brødre, der

Ribe Postkontor, som fra 1886 til 1969 lå i Puggaardsgade i den gamle bispegård, Tårnborg.

Foto: Udlånt af Søren Mulvad, Varming, Ribe.

også havde tjent ved landbruget, måtte udvandre og finde sig et levebrød i Amerika. En tredje bror blev grænsegendarm, mens to søstre blev gift på egnen. Så selv om landpostbudets løn var beskeden og arbejdsdagen lang, betød ansættelsen som landpostbud en slags socialt og økonomisk sikkerhedsnet under eksistensen.

Den 19. januar 1901 giftede han sig med den fire år ældre Mette Margrethe Christiansen, der var født på Ribe Mark. De var da henholdsvis 27 og 31 år gamle.

Det nygifte par foran huset på Tangevej omkring 1901. Drengen til venstre er sandsynligvis den senere folketingsmand Hans Jacob Sørensen, 1893-1935, hvis forældre boede på Tangegård skråt overfor. Foto: Udlånt af Tage Jakobsen, Ribe.

Parret lejede sig ind i et lille hus, som Niels Feddersens far ejede. Huset findes stadig og ligger på Tangevej 114 skråt over for Tangegaard. Her tilbragte de resten af deres dage sammen med deres eneste barn, en datter, som de fik i 1902, og som blev døbt Mary Valgerda Feddersen, men aldrig blev kaldt andet end Maja.

Da Jørgen Feddersen døde i 1914, solgte hans enke, Maren Feddersen huset i det østlige Tange til sin datter og svigersøn Christine og Marius Bramming. I handlen indgik det, at hun skulle have lov at blive boende indtil sin død. Da Christine Bramming imidlertid efter at have født fem børn døde i barselsseng, og

Marius Bramming dernæst fik sig en meget ung kone, besluttede Niels Feddersen at tage moderen hjem til sig på Tangevej. Hun oppebar fra postvæsenet en årlig understøttelse efter sin mand på 60 kr., så nogen økonomisk gevinst har det næppe været at få hende i huset.

Kontraktansættelse i postvæsenet

I den »Contract om Landpostbudgangen«, som Niels Feddersen undertegnede med postvæsenet, dvs. postmester Frederik Nagel i Ribe, den 27. december 1900, anføres det, at »Landpostbudet paatager sig i det under Ribe Postkontor hørende Landpostomdelingsdistrict Ribe-Obbekær at udbringe Postsager til Beboerne

og af disse til Viderebesørgelse at modtage Postforsendelser«.

Den rute, som han skulle passere – som det hedder – udgik fra Ribe ad Ladegaards Mark, Tange og udflyttere, Obbekær med udflyttere, Kamp, Horslund og Vesterenge.

På sin vej skulle han desuden tømme postkasserne i Tange, Obbekær og Kamp.

Nedenstående ses et kort over den rute, der blev tildelt Niels Feddersen. Turen blev lidt kortere end faderens, idet Tved med udflyttere overførtes til Ribe Mark ruten.

Det pålagdes ham at medføre de ham udleverede tasker og forsendelser, dog kun op til en samlet vægt af 25 pund.

Omdelingstiden fastsattes til otte timer med udgangstid fra postkontoret kl. 8.00. På søn- og helligdage havde han fri med undtagelse af nogle enkelte af generaldirektoratet fastsatte dage.

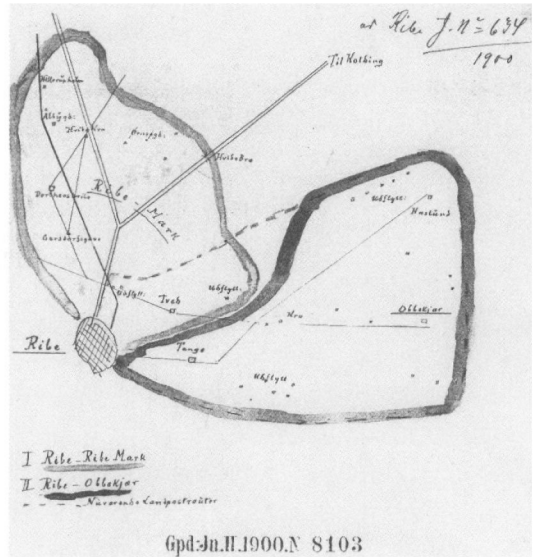
Dermed var rækken af budets pligter ikke slut. Kontraktens § 6 lyder nemlig således:

»Budet er Postvæsenet ansvarligt for den Skade eller det Tab, som ved Uorden, Forsømmelighed eller Mislighed fra hans Side maatte blive forårsaget. Til Sikkerhed herfor samt for de ham betroede Oppebørsler skal han stille Caution paa den af Generaldirektoratet for Postvæsenet til enhver Tid forlangte Maade for et Beløb af 400 Kroner.«

Denne forpligtelse opfyldte Niels Feddersen ifølge et foreliggende kautionsbevis ved at få faderen og naboen, den holdne gårdejer Andreas Lind, Tange til at kautionere for sig.

Ud over at understrege, at tjenesten er personlig, gør kontrakten opmærksom på, at budet for mindre forseelser, f.eks. forsinkelser i udbringelsen uden gyldig grund kan idømmes mulktet på indtil seks kr.

For disse 311 arbejdsdage á otte timer tilstod postvæsenet budet en årsløn på 600 kr., dvs. en

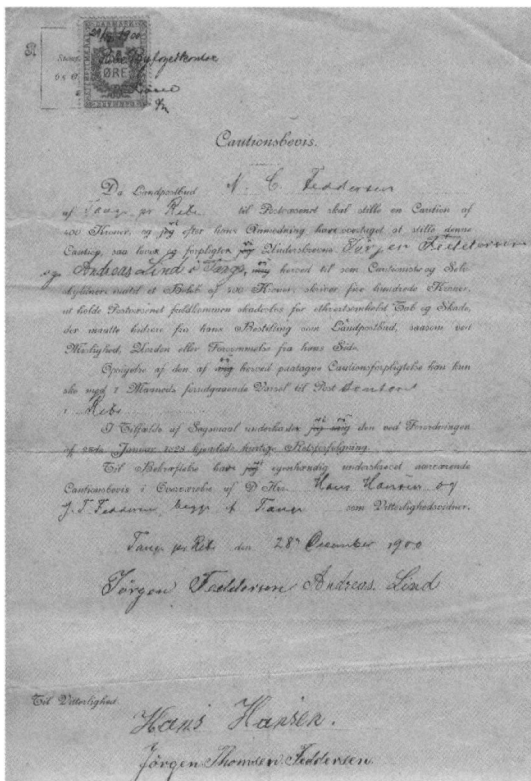
Niels Feddersens postrute, som den så ud, da han tiltrådte i 1901. Foto: Rigsarkivet.

timeløn på 24 øre. Set i forhold til årslønnen udgjorde kautionssummen altså et anseeligt beløb.

Selv om det ovenfor er understreget, at et postbud havde en vis sikkerhed for sit udkomme, så forbeholdt postvæsenet sig retten til at ophæve kontrakten til enhver tid, selv om det til beroligelse i kontrakten tilføjes: »Der gives dog Budet den Tilsikring, at der ikke vil blive gjort Brug af denne Ret, uden naar særlige Omstændigheder maatte kræve det.« Budets eget opsigelsesvarsel var på tre måneder.

Landpostbudet – en ny skikkelse i landskabet

Da Niels Feddersen trådte ind i postvæsenet i 1901, havde landpostbudsinstitutionen kun 25 år på bagen, idet den direkte omdeling af landbefolkningens postforsendelser først ind-

»Cautionsbeviset« fra 1900. Dokumentet er udlånt af Tage Jakobsen, Ribe.

førtes omkring 1876. Før den tid havde man haft sognebude, som befolkningen antog til at ordne deres postsager. Den til landbefolkningen ankomne post lå ganske enkelt til afhentning på postkontoret. At omdele den var så sognebudenenes opgave. I forbindelse med andre ærinder for landbefolkningen forhørte de sig på postkontoret om breve til deres kunder eller afleverede post til videreforsendelse fra disse.

Postvæsnet arbejdede imidlertid stærkt på at udvikle omdelingssystemet, så landboerne kun-

ne komme på højde med byboerne, og omkring 1860 ansattes nogle bude, der udgik fra postkontoret nogle få dage om ugen til visse landsbyer, hvor de afleverede og medtog post på særlige udvekslingssteder, f.eks. på kroen eller hos købmanden. Her kunne posten dog ofte henligge i flere dage, indtil adressaten blev bekendt med, at der lå brev til ham.

Først omkring 1876 var tiden moden til, at planen om den direkte omdeling ved hjælp af landpostbude kunne realiseres. En væsentlig faktor var, at bondestanden i 1872 fik flertallet i folketinget, og interessen for politik dermed øgedes i landbefolkningen med større udbredelse af aviser og tidsskrifter til følge. Da venstrepolitikerne på den anden side havde brug for en dækkende presse på landet, så de i indførelsen af landpostvæsnet en mulighed for at nå ud til deres vælgere, og de virkede på tinge stærkt for at fremme denne udvikling. Af andre medvirkende årsager bør naturligvis også nævnes landboudommens ophold på høj- og landbrugsskoler og den deraf følgende kundskabstørst og læselyst. (Kr. Petersen i Det danske Post – og Telegrafvæsen, bd. I, p.414 ff.).

Men budets funktioner omfattede ikke blot kolportering af viden og tanker. Med sig bragte han også frimærker, postopkrævninger, afregninger fra svineslagteriet, småpakker etc. og var nærmest at betragte som et slags omvandrende postkontor. Skete det, at bonden ikke var tilfreds med afregningen eller opkrævningen, blev postbudet nærmest gjort personlig ansvarlig, og sammen med bonden måtte han måske gennemgå tallene. Det kunne også forekomme, at han skulle hjælpe med at søge om udsættelse af indbetalinger mv. (Kr. Petersen, p. 417). Han var ofte den fortrolige med hvem, der sendtes små beskeder til bekendte i byen og på ruten, ligesom man på de ensomt beliggende steder naturligvis efterspurgte nyt.

Postens daglige besøg blev helt uundværligt, og for mange var han dagens lyspunkt. Et rørende udtryk for, at beboerne på Ribe-Obbekær ruten i høj grad værdsatte og drog omsorg for deres landpostbud, ses af, at de ved juletid omkring 1905 indsamlede et pengebeløb til køb af en regnfrakke til posten. Listen med navnene på bidragyderne har Niels Feddersen opbevaret i sine gemmer, og teksten øverst på listen lyder: »En Frivillighed Gave til Posten til en Renefrakke til Julen.« Der indkom i alt 4 kr.75 ører, hvilket svarede til 1/10 af Niels Feddersens månedsløn.

Tilsvarende stillede bønderne op mod jul gerne et hestekøretøj til rådighed for landpostbudet og hjalp ham med at uddele den store mængde julepost.

Kampen for ordnede løn- og ansættelsesforhold

Grunduniformen for Niels Feddersens og andre landpostbudes vedkommende bestod fra 1893 af en toradet jakke af blåsort kirsej.² Den havde opretstående krave, som på hver side var forsynet med et kronet posthorn af nysølv. Knapperne var af samme materiale og var som huen forsynet med et posthorn med to kvaster. Posthuens stimmel var midtpå forsynet med to sølvtresser adskilt af et smalt, sort vævet silkebånd.

Til uniformsudstyret hørte ikke bukser. Disse måtte indtil 1910 anskaffes for egen regning. Når det derfor var beboerne, der forsynede Niels Feddersen med en regnfrakke, hang det sammen med, at man skulle helt op til året 1913, før regnkappen blev betragtet som en selvfølgelig del af uniformsudstyret

Da den tykke, blåsorte jakke viste sig at være for varm til sommerbrug, fik budene lov til at benytte en tyndere privatanskaffet sommerjakke. Herfor modtog de et lille vederlag, da det jo sparede på uniformsjakken.

En Frivillighed Gave til Posten til en Renefrakke til Julen	
Anders Bræk	35
Lone Thise	25
Thise Jørgensen	25
Frederik W. Jørgensen	30
Peter Jørgensen	25
August Vehren	35
Tran Knæg	25
Jens Bræk	35
Peter Elle	25
Søren Larsen	20
Karst Lassen	25
Christian Thise	25
Jens Bræk	35
August Vehren	35
	4 13
Niels Feddersen	25
	4 38

Indsamlingslisten med navnene på bidragyderne. Dokumentet er udlånt af Tage Jakobsen, Ribe.

En anden ulempe ved uniformsjakken var, at taskeremmen ofte sad fast i posthornene på kraven, når den skulle over hovedet. De blev så fjernet i 1909, men få år senere erstattet af en pyntelig sølvtresse langs kravens overkant og dens sammenhægtning.

(Sammenlign uniformskraven på side 4 med uniformskraven på foto side 10).

Centralforeningen af Landpostbude samlet – sandsynligvis i Bramming 1927 – i anledning af foreningens 25 års jubilæum. Niels Feddersen står yderst til højre i midterste række. Foto: Udlånt af Tage Jakobsen.

I 1922 blev budene forsynet med enradede sommerjakker af gråligt stout.³ Disse uniformstyper ændredes næsten ikke før 1968. Men først efter at have diskuteret uniformsudstyr i næsten 100 år fik landpostbudene i 1979 lov til at bære den samme røde uniform som deres kolleger i byen. (Museums Posten nr.1/95).

Punktet om uniformen stod heller ikke allerverst på landpostbudenes dagorden, når deres faglige forening forhandlede i ministeriet. Efter 19 års forgæves anstrengelser var det endelig lykkedes landpostbudene i 1902 at få dannet en faglig organisation, »Landpostbudenes Centralforening«.

En del landpostbude med landbokulturel baggrund og uden organisationserfaringer var meget skeptiske over et sådant foretagende. I medlemsbladet,⁴ der udkom første gang i oktober 1902, citeres en kollega for at have betegnet foreningen som »en socialistisk Fagforening af rødeste Art«.

En holdning, der bestemt ikke prægede Niels Feddersen, men han var jo også 2. generations landpostbud. Allerede i 1911 blev han medlem af bestyrelsen for 27. kreds, Brammingkredsen, hvor han i 1920 valgtes til næstformand.

Ellen Andersen, Ribe fortæller om Niels Feddersen: »Han var meget optaget af det faglige og politiske arbejde og citerede gerne fra

medlemsbladet. Sine standpunkter fremlagde han på en markant, men også humoristisk måde, ofte satte han trumf på med sin yndlingsed: »Søren spæsmæ«.«

Landpostbudenes Centralforening formulerede i 1902 i medlemsbladet bl.a. følgende mål for sit arbejde:

»Det, Foreningen har sat som sin Opgave at udvirke, er Statsansættelse af alle Landpostbude, saavel gaaende som kørende og Baadposter. – Forandring af Lønnen til 33 Øre pr. Time eller 100 Kr. aarlig Løn pr. daglig Arbejdstime, plus Alderstillæggene, til Beregning af Lønnen skal medregnes den Tid, Budet nødvendigt maa bruge til Sortering af Postsagerne før og efter Budgangen. – Hvor Forholdene tillader det, bør Routerne være paa 7 a 8 Timers Budgang foruden den Tid, som medgaar til Sortering af Postsagerne. – Fuldstændig Uniformering i samme Omfang, som gives Postbudene i byen.«

Landpostbud Niels Feddersens løn- og ansættelsesforhold ændrede sig ifølge de kontraktlige påtegninger beskedent. Den 24/2 1902 forhøjedes omdelingstiden til otte en halv time og lønnen til 637,50 kr. årligt. 3/7 1903 til ni timer og 675 kr. årligt. 6/1 1904 ni en halv time og 712,50 kr. årligt og endelig 16/5 1905 til ni trekvart time og 731,25 kr. årligt.

Lønforhøjelserne ser ud til alene at skyldes en forøgelse af timemængden. Grunde hertil er ikke angivet, men kan bl.a. hænge sammen med fremkomsten af det nye Tangekvarter øst for Ribe. Det fremgår nemlig af kontrakterne, at der nu også var en postkasse at tømme på Ladegårdsmark, hvor dette kvarter voksede frem. I 1907 fastsatte postvæsnets budgang til »4 Mil og 9.000 Alen« med 85 beboelsessteder på ruten, heraf var 56 dagbladsabonnenter.

En vanskelighed i lønforhandlingerne med staten bestod i, at landpostbudene ikke var tje-

nestemænd, hvorfor ministeriet ikke følte at have nogen egentlig forpligtelse over for dem. Man ønskede heller ikke at gøre dem til tjenestemænd. Et af argumenter herfor lød, at man ikke kunne stille landpostbudene bedre i økonomisk henseende end den samfundsklasse, hvoraf de var udgået, og som de færdedes blandt. Et læserbrev i Landposten, november 1908 belyser meget godt de holdninger, landpostbudene var oppe imod:

»Det var ikke uden med en smule Harme, jeg læste Indenrigsministerens Tale under Finanslovdebatten, hvor han kom til at omtale Landpostbudenes Kår, Ministeren kunde ikke gaa med til en 8-Dages Ferie, naar Statens Funktionærer fik fire, var det nærmest for at komme ud at trække frisk Luft, og det trænger Landpostbudene dog ikke til. Ja, har man hørt værre, det er næsten latterlig, men grimt; jo, det kender vi fra forriggeren Tider...«⁵

Med den nye lønningslov i 1908 opnåede landpostbudene dog at få statspension, men lønmæssigt holdede de stadigt langt efter deres »røde« kolleger i byen. For Niels Feddersens vedkommende skete der små lokale forbedringer i 1909, da hans rute blev kortere, idet Vesterenge overgik til Kalvslund ruten, ligesom »Villabyen« som den vestlige del af Tangekvarteret kaldtes i 1913 blev lagt ind under Ribe by.

Disse ændringer kommenterede Niels Feddersen i interviewet i Vestkysten 1. maj 1939:

»...Saa i 1913 gik Villabyen til Ribe, og saa mente jeg, at jeg skulle til at have det rart... Men Bebyggelsen voksede jo.

– Hvor var det?

– Kvarteret omkring Havedal og Cl. Andersens Vej⁶ kom jo til, hvor der før slet ingen Bebyggelse var, men jeg klarede den jo stolt alligevel«.

Byudviklingen indhentede så at sige de små forsyring, Niels Feddersen skaffede sig.

Som Tangevejens begyndelse tog sig ud omkring 1910. Foto: Ribe Byhistoriske Arkiv. B 4163.

Efter at der i 1916 var vedtaget andre styrelsesformer inden for postvæsenet, fik han udstedt en ny kontrakt. I denne var kravet om kautionsstilling bortfaldet, og postbudet ansættelse på en bestemt rute blev erstattet af tilknytning til et bestemt posthus. Altså et skridt hen mod et fastere ansættelsesforhold ved etaten.

I 1917 blev Landpostbudenes Centralforening en afdeling i Dansk Postforbund og dermed et led i den samlede tjenestemandsbewægelse, hvilket skulle vise sig at være et taktisk klogt skridt. Nu blev desuden Posthornet⁷ medlemsblad for sammenslutningen i stedet for Landposten.

1919 blev der indført en otte timers arbejdsdag for statsansatte og kommunale funktionærer – kort tid efter kom dette også til at gælde for stort set resten af arbejdsmarkedet. Samme år fik landpostbudene endelig efter 17 års indædt faglig kamp status som tjenestemænd.

I Niels Feddersens nye ansættelsesbrev hedder det: »Niels Clausen Feddersen, der har Indfødsret, ansættes herved som Landpostbud fra den 1. oktober 1919 at regne, idet samtidig tilkendegives ham, at han ved denne Ansættelse udgives de til enhver Tid for Tjenestemænd gældende Regler ...«

Med opnåelsen af statspension og tjenestemandsansættelse var hovedmålene nået, tilba-

ge stod stadig kravet om løn- og feriemæssig ligestilling med de røde postbude og andre tjenestemandsgupper. F.eks. lå der en klar urimelighed i, at landpostbudene kun fik en uges ferie mod de øvrige tjenestemænds 14 dage. Ser man på ændringerne i Niels Feddersens aflønning, var denne dog stadig afhængig af rutens længde. Landpostbudene var nemlig ansat efter vejlængdeprincippet uden hensyn til tidsfaktoren. En mil var en mil. Et forhold der kunne give anledning til heftige diskussioner mellem landpostbudene indbyrdes og med postmestrene. Gennem lange seje træk lykkedes det efterhånden at få reguleret også disse forhold.

»Tro og Agtsom«

Da Niels Feddersens far i sin tid betjente Ribe-Obbekær ruten, skete det i en lille vogn forspændt en islandsk hest, og det var efter sigende den hest, sønnen lånte, da han overtog stillingen og ruten efter ham. Vejene var dengang elendige, oftest sandede og med dybe hjulspor fremkaldt af bøndernes kassevogne, hvis smalle hjul, der var beslået med jernringe, skar sig ned i sandet. Især ved vintertide kunne vejene være opblødte og fyldt med vand. Ned til de fjernest liggende beboelser førte kun markveje eller stier.

På spørgsmålet, om det var strenge ture, svarer Niels Feddersen journalisten fra Vestkysten, 1939:

»Ja, det tør jeg nok antyde, især i Snefog over Horslund Krat og Fæsted Mose. Jeg havde gennemsnitlig 5 mil at gaa om Dagen. Jeg begyndte Kl. 8 om Morgenen. I den første Tid var jeg først hjemme Kl. 6 om Eftermiddagen. Senere, da Ruten blev kortere, var jeg færdig Kl. 4,30. Men saa havde jeg det for Resten saa rart med Beboerne, hvis Glæder og Sorger, jeg har delt. I Obbekær kender jeg nu Befolkningen i tredje Generation«.

Når naboerne inviterede til julekomsammen i januar måned, hvor der ikke var meget arbejde at udføre på gårdene, undslog Niels Feddersen sig oftest med henvisning til, at han måtte gå tidligt til ro for at være udhvilet til morgendagens arbejde. Da han nåede en alder af 62 år, begyndte det tilsyneladende at knibe med at klare strabadserne. Det fremgår af hans tjenstepapirer, at han var udsat for to på hinanden følgende uheld i 1935. Han indsendte i den sammenhæng en anmeldelse af et ulykkestilfælde til Direktoratet for Ulykkesforsikringen. Af den vedlagte lægeerklæring fremgår det, at han var styrtet på en markvej i Tange, idet cyklen gled i et hjulspor, hvorved han forvred sit knæ. Dette var så meget mere uheldigt, som han lige var blevet raskmeldt efter en anden forstuvning. Direktoratet vurderede dog ikke skaden til at være så invaliderende, at man ville yde ham erstatning. (Niels Feddersens personalesag i Rigsarkivet).

Hans Mikkelsen, Skallebæk fortæller, at Niels Feddersen til fulde levede op til standens valgsprog: »Tro og Agtsom«. Han udviste stor ansvarlighed og præcision i sin embedsførelse. Hvor andre landpostbude f.eks. ofte bad mælkekuskens, der kørte ad samme rute, om at vide-regive aviser og breve til adressaterne undervejs, var det Niels Feddersen meget magtpåliggende, at han altid personligt overrakte posten til rette vedkommende. Han optrådte undertiden lidt usmidigt. Man fandt ham, som det udtrykkes noget »over-kontant«. Der kunne komme noget stift og prøjsisk over ham, når han til tider tolkede reglementet lidt vel fir-kantet.

At han dog ikke bare var en regelret pedant, der alene var opslugt af sit arbejde, kan belyses ved følgende fortalt af to ældre gårdejere født omkring 1900, Jacob Ebbesen og Terkel Hansen, Obbekær til Tage Jakobsen, Ribe: »Når

Landposten i 1901 ved Niels Petersen Møllers gård i det østligste Tange. Den lå skråt over for Jørgen Feddersens hus. Ud over Niels Feddersen har de øvrige personer på fotoet ikke kunnet identificeres. Foto: Udlånt af Tage Jakobsen, Ribe.

Niels Feddersen nåede til Obbekær, hvor bebyggelsen var tættere, og han derfor steg af hesten og gik til fods, overlod han hesten til de børn, som gerne kom ham løbende i møde. De fik sig så en ridetur, indtil han skulle videre mod Kamp og Horslund«.

I det hele taget havde Niels Feddersen et stort hjerte for børn. Da hans egen datter var blevet konfirmeret, ville han ikke, at hun skulle ud at tjene hos fremmede, men blev holdt hjemme. Da der imidlertid ingen frier meldte sig, forblev hun der til sin død i 1978.

Når børnene i Tange var ude nytårsaftens-

dag for at skyde nytåret ind, glædede de sig altid ifølge Kirstine Weber, Ribe til at besøge Niels Feddersen. »Kom ind skytter!«, råbte han og havde altid en god pose med æbler, en appelsin og pebernødder klar til dem.

I 1910 skiftede han hesten ud til fordel for en cykel, som på det tidspunkt kostede 60 kr. Den var, beretter Tage Jakobsen efter oplysninger fra sin far, uden frihjul, og når han stod på og af, skulle det gøres på en særlig måde. Cyklen var sandsynligvis forsynet med en såkaldt »hønsepind« ved bagakslen, som benyttes ved på- og afstigning. Om vinteren, når

der var sne og ælte, tog han sin stok i hånden og gik turen til fods, så kunne der også skydes genvej over grøfter og marker.

Til gengæld for den venlighed, Niels Feddersen mødte på sin vej, gjorde han beboerne en række tjenester og medbragte ofte større pakker, end han behøvede for at spare beboerne den lange vej ind til posthuset i byen.

På postkontoret nåede Niels Feddersen i sin 38-årige tjeneste at tjene under fire postmestre: Frederik Carl Hochberg Nagel, som var ansat i Ribe fra 1898 til 1905, Knud Michael Theodor Dohn, 1905-1921, Valdemar Marius Thun, 1921-1937 og sidst Petri Vilhelm Suadicani, 1937-1942.

I interviewet i Vestkysten undlader Niels Feddersen ikke at tilføje: »Jeg husker ogsaa godt Mazard de la Garde.« En af hans Sønner besøger mig, naar han kommer til Ribe«.

Leger man lidt med år, dage og mil og benytter lidt runde tal, kan følgende regnestykke opstilles: Niels Feddersen var ansat på nogenlunde samme rute i 38 år, hans gennemsnitlige arbejdsår talte vel 300 dage, og rutens længde var ca. 30 km, altså tilbagelagde han sammenlagt $38 \times 300 \times 30 \text{ km} = 342\ 000 \text{ km}$, hvilket svarer til mere end otte gange jorden rundt.

Journalisten fra Vestkysten har da også svært ved at få Niels Feddersen til at komme med begejstrede udtryk om postarbejdet som sådan, derimod vil han gerne fremhæve den kontakt og de venskaber, der opstod mellem ham og de mennesker, han gennem mere end en menneskealder betjente på sin rute.

Husmanden

For at øge sine indkomster drev Niels Feddersen landbrug og havebrug. Han udvidede lidt efter lidt sine besiddelser. Allerede i 1910 købte han huset på Tangevej af sin far for 1400 kr.

Senere – omkring 1920 – erhvervede han godt en hektar jord syd for huset ned mod åen omfattende nogle meget bløde engarealer og to små holme i Nipså.

Her høstede han høet to gange om året, og når det var tørt, fragtede han det i sin båd over på engen, hvorfra han kørte det hjem i en lille kassevogn trukket af islænderen.

Om sommeren, når han var færdig på post-ruten, gik han ned til sin båd, som lå ved den såkaldte Gammelstrøm, og roede ud til en af sine holme og høstede rørgræs med le. Det blev bundet sammen i knipper og båret på ryggen fra båden og hjem som foder til hesten og de øvrige dyr. Af forskallingsbrædder fra savskærieriet i byen havde han bygget en stald og en lade, hvor der var plads til hesten, to køer og en kalv samt til hø, tørv mv.

Endvidere var der et antal høns, og i haven stod et par bistader, som fru Feddersen passede, ligeledes malkede hun køerne og sendte mælken til mejeriet i Ribe. Med mellemrum kærnedede hun dog også smør i en stavkærne, ligesom hun om sommeren slyngede biernes honning.

Tage Jakobsen fortæller, at Niels Feddersen dyrkede kartofler på den samme jordlod ved huset 30 år i træk. Til gengæld fik kartoffelstykket al den gødning, dyrene gav.

Ved at sælge nogle af de nævnte produkter kunne familien supplere den meget beskedne indtægt fra postvæsenet. Selv om Niels Feddersen havde fiskeretten på sit stykke af den meget fiskerige Nipså, benyttede han den ikke, men overlod gerne såvel den som båden til lærer Laurids Bundesen fra Tved. Sandsynligvis har der ikke været tid og overskud til at drive både landbrug og fiskeri.

Niels Feddersen fortsatte imidlertid sine opkøb af små jordlodder, og i 1922 erhvervede han fra Tangegård et stykke jord på 350 m², som

lå i forbindelse med hans ejendom syd for Tangevej. Hvor Vasevejen, der fører fra Tange mod Tved-Obbekær landevejen, tidligere dannede et skarpt knæk, købte han samme år et kileformet jordstykke, som blev anvendt til høslæt.

Endelig erhvervede han i 1942 en hedeparcel i Tved, hvor han gravede klyne og lyngtørv, så der var brændsel til vinteren. (Alle skøderne befinder sig hos Tage Jakobsen).

Selv om det i det foregående er hævdet, at Niels Feddersen sammen med sine standsfæller gik ind for et solidarisk princip, kunne han godt, når det drejede sig om økonomiske dispositioner, gå helt sine egne veje. Da man således på andelsbasis i 1926 fik indlagt el i området, ønskede han ikke sammen med de øvrige andelshavere at hæfte solidarisk for restgælden, men ventede med at tilslutte sig, indtil gælden mange år senere var indfriet. Først da blev han andelshaver og betalte sin andel kontant ved indmeldelsen.

Set udefra kunne hans husmandsliv tage sig pittoresk og idyllisk ud. Da den i Ribe meget velanskrevne og originale journalist Kaj Hyp-hoff Rosenstand i april 1939 besøgte familien for at foretage et interview i anledning af, at Niels Feddersen skulle på pension, indleder K. H. Rosenstand, der havde et lidt romantisk gemyt, sin artikel i Vestkysten således:

»I Læ af Tange Bakker og Tange Plantage ligeoverfor den store Tangegaard ligger et lille pynteligt hvidt Hus med sirligt holdt Have foran...« Da han efter samtalen forlod huset hedder det: »Saa tager vi Afsked med Beboerne i det lille hvide Hus. Den sorte Kat følger os til Dørs med sin Herre. Hunden logrer med Halen, og den lille Hest, der græsser paa den grønne Toft, ser efter os.«

Niels Feddersens egen slutreplik i interviewet lyder: »... jeg har nok at tage Vare paa her. Jeg har to Tønder Land til Huset, to køer og en

lille Hest. Min kone passer Haven og Bierne og vi har en Datter hjemme«.

Set indefra forholdt det sig sådan, at Niels Feddersens liv til stadighed var fyldt af arbejde og næringssorger. Han døjede også med sygdom. Efter det oplyste drejede det sig – som hos så mange landpostbude – om brok.

Af de efterladte papirer fremgår det, at han flere gange søgte om »Justitsråd Holcks Legat for Landpostbude« og altid med samme begrundelse: »Jeg har kun min Pension at leve af, og jeg har en Datter hjemme for at hjælpe os og alt er dyrt«.

Et lyspunkt var det, når hans brødre i Amerika sendte en pakke hjem med eksotiske og sjældne varer derovre fra.

Afskedsfest og hyldest

Selv om postarbejdet var drøjt, når vejret og vejen var imod, og cyklen gled ud, så gav det daglige slid som sagt en mening gennem det tætte og venskabelige forhold, der opstod til en stor gruppe mennesker, som ved mange lejligheder gav udtryk for deres taknemlighed og hengivenhed. Ikke blot blev der ved juletid samlet ind til en gave til ham, men da han i 1939 ønskede at gå på pension, blev der af rutens beboere foranstaltet en storstilet afskedsfest i Obbekær Forsamlingshus. Her mødte mand af huse for at hædre ham. Ribe Stiftstidende skriver den 25. April, 1939: » ... i alt omkring 130-140 Deltagere, eller alt hvad der kunne stuves sammen omkring de festligt pyntede Kaffeborde. Men selv om det var lidt knebent med Pladsen, blev det en overordentlig vellykket Fest, der begyndte ved Tyvetiden, men først sluttede ved Ettiden i Nat«.

Beboeren havde samlet ind til en gave, som bestod af to lænestole og en sølvpokal. Bestyrelsen for Landpostbudenes Centralforenings Brammingkreds, hvor Niels Feddersen havde

været medlem af bestyrelsen, var mødt op med fanen. Kredsen forærede ham en spadserestok med sølvknap og udnævnte ham til æresmedlem, desuden overrakte den en buket blomster til fru Feddersen. Aftenen igennem hyldede præsten, skolelæreren, sognerådsformanden, kromanden m.fl. ham i deres taler, ligesom der var solosang og oplæsning.

Gaverne skulle vel symbolisere, at nu var der tid til hvile og fritid. Dette tema blev også understreget ved, at Niels Feddersen med frue denne aften ikke selv skulle på cyklen, men blev afhentet i bil og bragt hjem på samme måde.

At Niels Feddersen ikke helt har kunnet slippe af denne aften, fremgår af, at Ribe Stiftstidende slutter sin artikel med at meddele, at Niels Feddersen to timer efter hjemkomsten blev syg og måtte indlægges på sygehuset for samme nat at blive opereret for en underlivs sygdom.

Niels Feddersen nåede dog at få et langt og aktivt otium og kunne fejre både guldbryllup og 80 års fødselsdag. En bevæget tid fik han imidlertid, da tyskerne i 1940 besatte landet. Hans harme var forståelig nok, da han gennem faderen havde hørt om krigen i 1848 og om tyskernes fordrivelse af ham til Danmark efter 1864. Selv havde han oplevet Første Verdenskrig, og nu kom så denne besættelse, som gjorde ham oprevet i en sådan grad, at han i sine vredesudbrud helt kunne miste selvkontrollen. Efter befrielsen fandt han igen sin gamle rytme, og til guldbrylluppet i 1951 kunne datteren Maja i en sang til forældrene bl.a. skrive:

»Med Tasken Far han drog omkring, til Obbekær vi kender, men endnu stadig travlt han har, nej han er aldrig stille, om Sommeren vi ser ham flot i Engen Leen svinge, og Baaden styrer han jo let med Pjevs i Forestavnen«.

Endvidere berettes det, at selv om han efterhånden led meget af gigt i sine ben, så man ham ofte gå med den sølvknappede stok og med den halvlange pipe i munden, fulgt af hunden »Pjevs« ud for at besøge sine bekendte langs den gamle postrute.

I et interview i Ribe Stiftstidende i anledning af 80-års-dagen konstaterer han – måske i et lidt nostalgisk tilbageblik: »Den røde Frakke, og højere Løn er ligegodt ikke saa meget værd som en Rute paa Landet... der kendte man hvert enkelt Menneske«.

»Den kostelige perle«

»Niels Clausen Feddersen døde den 9. januar 1955 i en alder af 81 år. Til begravelseshøjtideligheden, der fandt sted i Sct. Catharinæ kirke i Ribe, var der et stort følge bestående af gamle beboere fra hans postrute, tidligere postkolleger, naboer og venner. Også soldaterkammerater helt tilbage fra tiden i Fredericia og repræsentanter for Landpostbudenes Centralforening var mødt frem«.

Ribe Stiftstidende bragte en udførlig omtale af begravelsen. Heri beskrives kirkerummet med den smukt pyntede, hvide kiste i koret, hvor der stod et postbud i rød uniform og et landpostbud i sort uniform med hver sin organisationsfane. Som repræsentant for etaten fremhæves postmester C. Knudsen, Ribe.

Pastor J. D. Bitsch-Larsen tog i sin ligtale udgangspunkt i lignelsen om den kostbare perle, Mattæus 13,46 og sagde blandt andet:» Sidst, da Feddersen og jeg delte dette ord, var det dejligt at mærke, at der var en stor forståelse for dette ord... Den kostelige perle er Himmeriges rige og for at få det i eje, må vi give afskald på noget af vort eget... Prisen er ikke for høj, for når vi bæres til graven er det den eneste perle, der bevarer sin værdi«. Endelig fremhævede pastor Bitsch-Larsen, at Niels Feddersen var en

De nye tider. Vasvej med broen over Obbekærkanalen 2004. Foto: Uwe Dall, Ribe.

mand, for hvem det var en æressag at være pligttro til det yderste og en mand, der ikke var bange for at give sig selv i sit arbejde.

Efter prædikenen sang hans genbo gennem mange år Harald Sørensen, Tangegaard fra orgelpulpituret »Dagen gaar med raske fjed«.

Niels Clausen Feddersen blev stedt til hvile på den nye kirkegård i Tangekarveret kun få hundrede meter nordvest for sit hjem.

Slutord

Niels Clausen Feddersens personlighed var naturligvis formet af de sociale og materielle vilkår, der gjorde sig gældende for den jordløse

del af befolkningen på landet i slutningen af 1800-tallet. For denne gruppe så fremtiden ikke lys ud. Mens to af brødrene måtte udvandre, fandt han selv og en anden bror et beskedent levebrød på det nederste trin af funktionsnærstigen som henholdsvis landpostbud og gendarm. Stillinger, der krævede, at de besad rimelige skolekundskaber, men især karakteregenskaber som præcision, ærlighed, ansvarlighed, udholdenhed og flid. At Niels Feddersen til fulde var i besiddelse af disse karaktertræk, demonstrerede han dagligt i sit arbejde. Efter at have kvalificeret sig gennem militærets lydighedssystem passede han perfekt ind i posteta-

tens bureaukratiske virksomhedskultur, hvor den enkelte ovenfra fik tildelt en præcist defineret rolle, der skulle efterleves til punkt og prikke.

For Niels Feddersen gik det hele livet op ad bakke. Som nævnt kunne landbruget, da han var ung ikke opsuge fødselsoverskuddet i landdistrikterne, siden kom Første Verdenskrig med vareknaphed, hvorefter fulgte økonomiske kriser i både 1920'erne og især i 1930'erne, og endelig, da han skulle til at nyde sit otium, brød Anden Verdenskrig ud. Kun ved sej energi, viljestyrke og hårdt arbejde fik han sit liv til at hænge økonomisk sammen. Som landpostbud og organisationsmand måtte han kæmpe for hver lille forbedring i sine løn- og ansættelsesforhold. Var der noget »over-kontant« i hans væsen, skyldtes det nok de beskrevne omstændigheder. Han var til gengæld tro og agtsom over for dem og det, som blev ham givet, og forstod at skabe venskaber og bevare kontakten til sine medmennesker. For denne troskab og udholdenhed blev han – som hans livshistorie viser – højt værdsat og belønnet i rigt mål af dem, som han virkede iblandt.

Netop i 1955, hvor Niels Feddersen døde, blev Vasevej, som fører fra Tange til Tved-Obbekær-vejen, udbedret og rettet ud. Vejen førtes nu over den nyetablerede Obbekærkanal via en solid betonbro. Den gamle vejføring, der her før havde haft et skarpt knæk og herved fremkaldt den kile af græs, hvor Feddersen siden 1922 havde slået hør, forsvandt.

De opkastede sandveje blev erstattet af faste grusveje med grøfter på begge sider, så vandet fra vejbanen kunne ledes væk. Enkelte af vejene på ruten Ribe-Obbekær blev endda asfalteret. Nu kunne landpostbudet på sin cykel suse gennem landskabet, og han trængte ikke som tidligere så meget til de små pauser og samtaler undervejs med beboerne.

En tidsepoke og en mennesketype var forsvundet, og et andet postvæsen i et nyt samfund stod og bankede på.

Noter:

1. Salmedigteren Hans Adolph Brorson, biskop over Ribe stift 1741-64, boede her i de sidste 20 år af sit liv.
2. Kirsej: Tæt, groft uldstof.
3. Stout: Groft lærred af bomuld.
4. Indtil 1906 hed medlemsbladet »Landpostbudenes Centralforenings Medlemsblad«. 1906 fik det navnet »Landposten«, som indtil da havde været benyttet af en anden landpostbuds forening af mere social karakter. Endelig kom det til at hedde »Posthornet« i 1917, da 5. Landpostbudenes Centralforening blev en afdeling i Dansk Postforbund.
5. Indenrigsministeren var venstremanden Klaus Berntsen.
6. Efter Anden Verdenskrig fik den navnet Terpagersvej.
7. Se note 4.
8. Henrik Gerner Sneedorff Mazar de la Garde. Postmester i Ribe 1886-1897.

Kilder:

- Bach, Steen & Agerbo, Solvejg: Fra diligence til postcenter. Herning postkontor. 1996.
- Dansk Portrætgalleri. Det kgl. Danske Postvæsen. Redigeret af Johannes Madsen. 1904.
- Det danske Post- og Telegrafvæsen, bd. I-IV Redigeret af H. Hjorth-Nielsen. 1932-33.
- Feddersen, Niels Clausen. Private papirer beroende hos Tage Jakobsen. Ribe.
- Fra Ribe Amt 1942. Heri C.J.P.O. Sestoft: Om Postvæsenet i Vejen Sogn.
- Jacobsen, Christian: I regn og slud – et rids af Viborg Postkontors historie. 1994.
- Jakobsen, Tage. Ribe. Private optegnelser. 2003.
- Landpostbudenes Centralforening 1902-27. Udgivet af Foreningen 1927.
- Landpostbudenes Centralforening 1902-52. Udgivet af foreningen 1952.
- Landpostbudenes Centralforenings Medlemsblad. 1902-05.
- Landposten. Medlemsblad for Landpostbudenes Centralforening. 1906-17.
- Museums Posten nr. 1/1995. Heri A. Morell Nielsen: Da landpostbudene fik egne uniformer.
- Posthornet. Medlemsblad for Dansk Postforbund. 1899-2000.
- Ribe Stiftstidende 25.april 1939, 19. juli 1943 og 15. januar 1955.

Rigsarkivet. Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet: Aflev. 2000. Nr. H.n.21 personalesag for Niels Clausen Feddersen.

Vestkysten 1. maj 1939 og 17. januar 1951.

Samt med tak til

Ellen Andersen, Ribe. Hans Beksgaard, Ribe. Leif Graves Christensen, Ribe. Tage Jakobsen, Ribe. Hans Mikkelsen, Skallebæk. Søren Mulvad, Varming. Jens Chr. Nielsen, Ribe og Kirstine Weber, Ribe.

Uwe Dall, født 1939. Mag.art. i nordisk. Fhv. seminarielektor og museumsinspektør, artikler om lokalhistorie samt danskfaglige og danskdidaktiske emner.